

Overordnet retningslinje for grønn campus

Styringsgruppen for klimanøytralt UiB vedtok 15. november 2023 opprettelsen av denne arbeidsgruppen, med oppdrag å utarbeide en overordnet retningslinje for å ivareta biologisk mangfold og naturverdier innenfor UiBs arealer. Retningslinjen skal gjelde for all eiendom UiB disponerer og følges videre opp av et eget "Grønt utvalg". I noen av områdene må det tas skjærskilte hensyn, det gjelder fredede uteområder og Universitetshagene.

Arbeidsgruppen har bestått av både vitenskapelige og administrativt ansatte:

- Adele Mennerat, førsteamanuensis, Institutt for biovitenskap
- Bjørn Atle Holmedal, bas, Parkseksjonen, Eiendomsavdelingen
- Heidi Lie Andersen, førsteamanuensis, Universitetsmuseet i Bergen
- Helene Wiken, miljøkoordinator, Eiendomsavdelingen
- Helge Rekve, underdirektør, Eiendomsavdelingen
- Ove Botnevik, seniorrådgiver, Økonomiavdelingen
- Sigrun Lunde Rørtveit, overingeniør, Eiendomsavdelingen
- Steinar Sundberg, overingeniør, Eiendomsavdelingen
- Tone-Irene Wold, senioringeniør, Eiendomsavdelingen
- Vigdis Vandvik, professor, senterleder, CeSAM senter for bærekraftig arealbruk

Naturkrisen og klimakrisen representerer to av de største utfordringene vi mennesker står ovenfor. Klimagassutslippene må ned samtidig som vi skal stoppe tapet av natur, og disse to målene er tett forbundet med hverandre. Det å stoppe tapet av natur er viktig for å redusere klimagassutslipp og opprettholde naturlige karbonlagre, samtidig som dette bidrar til å gjøre samfunnet mer robust mot klimaendringer, og er nødvendig for å ivareta det biologiske mangfoldet og sikre menneskenes tilgang til viktige naturgoder og økosystemtjenester (se vedlegg).

UiB er en forsknings- og utdanningsinstitusjon med over 20.000 studenter og en arbeidsplass for over 4.000 ansatte. UiB forvalter en stor bygningsmasse, samt betydelige utearealer. UiB er et byuniversitet, der campus ligger i sentrum av Bergen. I tillegg disponerer UiB arealer utenfor byen. Innenfor de arealene UiB forvalter finnes viktige naturverdier, inkludert habitater for rødlistede arter, som vi skal ivareta. Alle våre ulike forsknings- og utdanningsaktiviteter, samt drift og forvaltning av bygninger, arealer, og infrastruktur medfører ulike former for påvirkning på og avhengighet av natur, naturressurser og andre naturgoder. UiB har tunge forskningsmiljøer innenfor klima, natur og miljø. Vi bidrar med forskning, utdanning og innovasjon som er nødvendig for grønn omstilling, samtidig som vi tar ansvar for egen drift ved å «leve slik vi lærer». Styringsgruppen for klimanøytralt UiB har ansvar for å koordinere dette arbeidet, og grønn campus er her et viktig bidrag.

Overordnede mål

UiB skal bli et klimanøytralt universitet innen 2030¹. Retningslinjene for grønn campus skal bidra til å nå disse målene gjennom en klima- og naturvennlig forvaltning UiBs forvaltning av utendørsarealer.

- UiBs forvaltning av utearealer skal bidra til bevaring av naturlige karbonlagre, biologisk mangfold og andre naturverdier

¹ [S_109-19KlimanøytraltUiB-ambisjoner_og_tiltak.pdf](#)

- UiB skal forbedre økologisk tilstand og legge til rette for økt biologisk mangfold innenfor de arealene vi forvalter
- UiB skal restaurere arealer med dårlig økologisk tilstand
- UiB skal etablere nye grønne og blå arealer
- UiBs forvaltning av utearealer skal ikke bidra til unødvendige klimagassutslipp
- Studenter og fagmiljøene skal involveres i å dokumentere og formidle om arbeidet med grønn campus

Dette skal vi gjøre ved å:

- Ta hensyn til biologisk mangfold og natur tidlig i prosessen og i alle beslutninger som omhandler bygg, drift, og endringer av arealer
- Legge til rette for klima- og naturvennlig drift av arealene gjennom å bruke stedegne og flerårige arter og minimere gjødsling, maskinbruk, og ressursbruk
- Bruke tiltakshierarkiet aktivt til å unngå, minimere, og eventuelt kompensere for inngrep i forbindelse med byggeprosjekter
- Øke biologisk mangfold på alle uteområdene ved å legge til rette for at stedegne arter og natur trives innenfor UiBs arealer med særlig fokus på sjeldne, trua, og spesielt verdifulle arter og naturtyper
- Bidra til grønne og blå korridorer og forbindelser for å redusere fragmentering av naturen
- Gjennomføre tiltak for å restaurere og forbedre den økologiske tilstanden i våre arealer
- Planlegge for flere og større grønne arealer
- Dokumentere endringer og tiltak som grunnlag for rapportering, forskning og formidling
- Skape engasjement om biologisk mangfold blant studenter og ansatte og i samfunnet ved å **formidle** UiBs håndtering av biologisk mangfold på campus internt og eksternt

Organisering av arbeidet med oppfølging av grønne arealer og biologisk mangfold

Ansvar for daglig drift, vedlikehold og utvikling av utendørs arealer ved UiB er hovedsakelig plassert hos Eiendomsavdelingen og Universitetsmuseet i Bergen

- Det opprettes et "Grønt utvalg" som skal koordinere videre arbeid, samt rådgi/evaluere/føre tilsyn med de grønne arealene ved UiB med hensyn til biologisk mangfold og naturgoder
- Eiendomsavdelingen har sekretariatsfunksjon og det skal utarbeides et mandat for utvalget

Virkemidler for å fremme natur og biologisk mangfold

- Alle **arealendringer** utført skal dokumenteres som grunnlag for studier av og rapportering på endringer i arealer og arealtyper, viktige naturgoder, og biologisk mangfold
- Det skal utvikles **indikatorer for biologisk mangfold og ulike typer påvirkning**, i samspill med nasjonale veiledere og prosesser
- For å oppsummere endringer i arealer og naturverdier skal det etableres et **naturregnskap** ved UiB, med et basisår, som grunnlag for årlig rapportering og arealplanlegging. Naturregnskapet består av kartlegging av arealer, naturtyper, biologisk mangfold og økologisk tilstand, og utvalgte økosystemtjenester
- Bruke **tiltakshierarkiet** aktivt til å unngå, minimere, og eventuelt kompensere for inngrep
- Ved å **utarbeide skjøtselsplaner** for alle utearealer ved UiB, skal EIA og UM sikre at natur og biologisk mangfold blir prioritert i arealforvaltningen. I løpet av 2025 starter EIA arbeidet med å utarbeide skjøtselsplaner for alle arealer i samarbeid med Grønt utvalg

Spesielle forhold som gjelder skjøtselsplaner

For å utarbeide en skjøtselsplan, må områdene først **kartlegges**. I en kartlegging må det identifiseres hvilke arter og naturverdier som forekommer på UiBs arealer, i hvilken grad pågående

arealforvaltning og andre aktiviteter medfører skade på naturverdier eller biologisk mangfold, og hvordan disse skadene kan reduseres. Områdene kartlegges med spesielt søkelys på tilstedeværelse og potensiale for trua arter og naturtyper (se rødlistene, Artsdatabanken), fremmede invaderende arter (se fremmedartslista, Artsdatabanken), økologisk tilstand, og viktige naturgoder (for eksempel, karbonlagring og flomdemping). Arealene skal også vurderes for mulighet til nyetablering av grønne områder.

Skjøtselsplanene skal inneholde konkrete, gjennomførbare **tiltak** for å redusere UiB sin negative påvirkning på natur og biologisk mangfold (se over). Inkludert i dette er tiltak for å fremme både planteliv, dyreliv, og mikroorganismer. Det skal settes et kritisk søkelys på tradisjonelle areal typer, som f.eks. plen og prydbepantninger, og finne alternative løsninger for disse som bedre ivaretar stede gent natur og naturmangfold. Spesielle tiltak for bevaring av trær må inkluderes. Handlinger som direkte eller indirekte skader naturen og det biologiske mangfoldet må opphøre, som f.eks. hold av honningbier eller utplanting av invasive fremmede arter.

Etablering eller restaurering av habitat stede gne planter, insekter, dyr, fugler, samt økosystemfunksjoner og naturgoder o.a. skal vektlegges. Det er viktig at det organiske avfallet blir værende i området, ved at det legges til rette for nedbryting av materiale, som igjen er et viktig habitat for biologisk mangfold. For biologisk mangfold er det viktig at helheten i de grønne utearealene vurderes, ved at man f.eks. utplasserer humlekasser i nærheten av blomster, og fuglekasser i områder hvor fuglene har tilgang på mat i form av insekter og frø.

Utforming av nye grønne areal bør være i henhold til lokal flora og fauna på Vestlandet. Ved innplanting av nye planter skal det strebes etter å bruke stede gne arter og stauder, evt. gjerne med norske frukttrær og bærbusser. Invasive fremmede arter skal ikke brukes. Det skal være et mål om mest mulig økologisk drift, og plantevernmidler skal unngås i alle ledd, også ved innkjøp av nye planter.

Spesielle forhold som gjelder nybygg og rehabilitering

Alle nybyggprosjekter og rehabiliteringsprosjekter med uteområder skal være naturpositive, og hensyn til natur, naturgoder, og biologisk mangfold skal inn i prosjektene i tidligste fase. Vi vil bruke tiltakshierarkiet aktivt til å finne løsninger for å unngå, minimere, forbedre, og eventuelt kompensere for inngrep. Det som finnes av grøntområder før prosjektstart må dokumenteres, inkludert truede (rødlistede) arter og naturverdier (inkludert vassdrag og myr), og det må lages en naturpositiv plan for området. Alle nye bygg skal ha en andel biosolare tak.

Vedlegg – bakgrunn for utvalgets arbeid og prioriteringer:

I desember 2022 signerte Norge sammen med 168 andre land en historisk naturavtale². Naturavtalen har fire overordnede målsetninger og 23 delmål, som beskriver hvordan landene skal stoppe og reversere tapet av natur gjennom å redusere negative påvirkninger på naturen fra arealbruk, overhøsting, fremmede arter, forurensing, og klimaendringer. Avtalen skal også sikre verdens befolkning en rettferdig tilgang til natur, naturressurser og naturgoder. For å oppnå dette trenger vi gjennomgripende endringer i måten samfunnet og alle samfunnsaktører forholder seg til naturen på.

En viktig nyvinning i det globale rammeverket for å bevare naturen som naturavtalen utgjør er at det legges opp til at naturhensyn ikke lenger skal behandles som en særinteresse blant mange, men integreres i all politikk og forvaltning. Avtalen inneholder derfor mål for næringsliv og finans, privat og offentlig sektor, samt husholdningene gjennom mål for blant annet forbruk og matsvinn, og den legger opp til rettferdig fordeling av goder og byrder og tar hensyn til interessene til urfolk, kvinner, og kommende generasjoner. Særlig relevant er det at avtalen ansvarliggjør ulike samfunnsaktører, både i privat og offentlig sektor, og stiller forventninger til at alle aktører rapporterer åpent og handler kunnskapsbasert for å redusere sin egen negative påvirkninger på naturen.

Naturavtalen skal nå settes i verk i partslandene, og en stortingsmelding om Norges arbeid kommer til høsten. Syv norske miljøorganisasjoner har levert et felles innspill³ til naturpolitiske løsninger som vil bidra til Norges oppfyllelse av naturavtalen. Samtidig skjer det mye på andre fronter, for eksempel vil EUs grønne giv stille sterkere krav til rapportering på klima og naturmål, Naturrisikoutvalget⁴ anbefaler at alle samfunnsaktører bør kartlegge sin påvirkning på og avhengighet av naturen for å bedre kunne kartlegge og håndtere naturrisiko. Klimautvalget 2050⁵ peker på behov for å ivareta natur og naturgoder som en viktig del av arbeidet med å møte klimamålene.

² [norsk-oversettelse-av-kunming-montreal-global-biodiversity-framework.pdf \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/no/tema/natur-og-miljo/norsk-oversettelse-av-kunming-montreal-global-biodiversity-framework.pdf)

³ For naturen — Sivilsamfunnets naturpolitiske løsninger fram mot 2030. Utgitt av Bird Life, Forum for utvikling og miljø, Framtiden i våre hender, Naturvernforbundet, Sabima, Spire, og WWF Verdens naturfond

⁴ På lag med naturen. NOU 2024:2

⁵ Klimautvalget 2050 (NOU 2023:25)